Puolustusministeriö
Försvarsministeriet
Ministry of Defence

Asiantuntijalausunto
Valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaoston lausuntopyyntö hallituksen esityksestä vuoden 2022 talousarvioksi (HE 146/2021 vp)

HO/Mikkola

Teema: Sotilaallisen liikkuvuuden -rahoituksen kokonaismäärä ja sen hyödyntäminen Suomessa

1. Yleisesti sotilaallisesta liikkuvuudesta

Sotilaallisen liikkuvuuden (Military Mobility) edistäminen vahvistaa Suomen puolustuskykyä ja tukee osallistumistamme kansainväliseen puolustusyhteistyöhön. Joukkojen ja puolustusmateriaalin liikkuvuuden edistäminen tukee keskeisesti myös avun antamisen ja vastaanottamisen muodostamaa kokonaisuutta. Valmius, varautuminen ja huoltovarmuus korostuvat sotilaallisen liikkuvuuden kehittämisessä. Tällä on erityistä merkitystä Suomelle, koska olemme riippuvaisia puolustusmateriaalin ja varaosien saatavuudesta ulkomailta. Sotilaallinen liikkuvuus palvelee myös asejärjestelmien huoltokuljetuksia ja osallistumista harjoituksiin sekä kriisinhallintaoperaatioihin.

Sotilaallista liikkuvuutta koskeva aloite käynnistettiin komission toimeksiannosta vuonna 2017. Siihen pohjautuva, vuonna 2018 annettu EU:n sotilaallisen liikkuvuuden toimintasuunnitelma on tarjonnut kehyksen nykyisille ja tuleville ohjelmille, hankkeille, aloitteille ja toimille osana EU:n koordinoitua lähestymistapaa. Suomi tukee sotilaallisen liikkuvuuden edistämistä mm. Euroopan unionissa, EU-Nato-yhteistyössä, Nordefcon ja Pohjoisen ryhmän puitteissa sekä kahdenvälisesti erityisesti Ruotsin ja Norjan kanssa.

2. Miten sotilaallisen liikkuvuuden rahoitus toimii ja miten Suomi pystyy hyödyntämään rahoitusta

Sotilaalliseen liikkuvuuteen EU:ssa liittyy keskeisesti komission esitys sotilaallisen liikkuvuuden rahoitukseksi osana monivuotista rahoituskehystä 2021–2027. Komission ehdotuksen tavoitteena on tunnistaa siviili-sotilaskäytön mahdollistavia investointikohteita Euroopan laajuisella TEN T-liikenneverkolla. TEN-T verkko jakautuu ydinverkkoon ja kattavaan verkkoon. Ydinverkkoon kuuluu Saimaan vesistöalue, Helsingin ja Turun kaupunkisolmukohdat, lentokentät sekä satamat, Hamina-Kotkan ja Naantalin satamat sekä Kouvolan rautatie- ja maantieterminaali. Kattava verkko kattaa Suomea laajemmin, sisältäen 18 lentoasemaa, 12 satamaa ja yhden rautatie- ja maantieterminaalin.

Sotilaallisen liikkuvuuden rahoitus liittyy uuteen Verkkojen Eurooppa -välineeseen eli niin kutsuttuun CEF2-asetukseen (2021/1153), joka hyväksyttiin heinäkuussa 2021. Ensimmäinen vuosien 2021-2027 CEF-työohjelma hyväksyttiin elokuussa 2021. Hakuun sisältyy sotilaallisen liikkuvuuden rahoitusosuus, jonka budjetti on 1,5 miljardia euroa vuoden 2018 hinnoin (1,69 mrd. euroa nykyhinnoin). Ensimmäinen CEF2-liikennehaku avautui 16.9.2021 ja sulkeutuu 19.1.2022, ja tämän haun määrä on yhteensä 330 miljoonaa euroa (nykyhinnoin).

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
kirjaamo@defmin.fi
www.defmin.fi

Sotilaallisen liikkuvuuden rahoituksesta ei ole määrätty tiettyä osuutta Suomelle vaan rahoituksen saaminen pohjautuu kilpailullisiin hakuihin, minkä vuoksi Suomen hyötyminen rahoituksesta on riippuvaista menestyksestä hauissa.

Liikenne- ja viestintäministeriö vastaa TEN-T verkkoon liittyvien asioiden valmistelusta EU:n suuntaan, edustaen Suomea TEN-T ja CEF-T komiteoissa. LVM vastaa myös valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmistelusta. Suunnitelmassa ja sen toimeenpanossa käsitellään TEN-T-verkkojen kehittämistä.

Sotilaallisen liikkuvuuden EU-rahoitusta saavat hankkeet edellyttävät aina kansallisen omarahoitusosuuden. EU:n enimmäistuki CEF-hankkeissa on rakentamiseen 30 % ja suunnitteluun 50 %. Sotilaallisen liikkuvuuden rahoituksen prosenttimääräinen tuki on kuitenkin suurempi toteutuksen osalta kuin muissa CEF-ohjelman hankkeissa (muissa 30 % tämän osalta). Näin ollen voidaan tulkita sotilaallisen liikkuvuuden aiheuttavan välillisiä kustannuksia. Välillisiksi vaikutuksiksi voidaan nähdä myös hankkeiden työllistävät vaikutukset yksityisen sektorin yrityksille, jotka suunnittelevat ja toimeenpanevat hankkeita.

3. Tämänhetkinen tilanne

Ensimmäinen hakukierros sotilaallisen liikkuvuuden rahoitukselle on käynnissä ja se päättyy tammikuussa 2022. Työohjelman mukaan vuosina 2021–2023 yhteisrahoitukseen osoitetaan jokaisena kolmena vuotena 330 miljoonaa euroa (nykyhinnoissa). Tämän vuoden tulosten on arvioitu valmistuvan heinäkuussa 2022.

Suomen hakemuksia on valmisteltu kansallisesti puolustushallinnon ja liikenneviranomaisten yhteistyönä. CEF-tuki voidaan myöntää hankkeisiin, jotka palvelevat sekä sotilaallisen liikkuvuuden että liikenteen siviili-infrastruktuurin tarpeita. Infrastruktuuria koskevien vaatimusten välisten erojen kuvaamiseksi on laadittu sotilas-siviili-kaksoiskäyttöä kuvaava kriteeristö, jonka mukaisesti CEF-hankkeisiin voidaan myöntää rahoitusta (Military Mobility dual-use). Hakukohteiden tulee palvella sekä puolustushallinnon että liikennesektorin TEN-T-verkolle kohdistuvia tarpeita. Huhtikuussa 2021 hyväksytty valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma vuosille 2021–2023 (Liikenne 12) sekä sen toimeenpanoon liittyvä investointiohjelma, suunnitteluohjelma ja liikenneverkon strateginen tilannekuva määrittelevät ne liikenneinfrastruktuurin hankkeet, joiden pohjalta kansalliset talousarviovalmistelut tehdään.

Hankkeiden kansallinen rahoitus tulee varmistaa ennen tukihakemuksen jättämistä. Hankehakemusten laatimisesta vastaa Väylävirasto. Rahoituksen jatkuvuuden nimissä tehdään myös selvitystyötä koskien tulevia sotilaallisen liikkuvuuden rahoitushakuja vuosina 2022-2023.